

ЕКОНОМІЧНИЙ ВИМІР СОЦІАЛЬНИХ НЕБЕЗПЕК: ВПЛИВ ТЕРОРИЗМУ ТА ВІЙСЬКОВИХ КОНФЛІКТІВ НА СТАБІЛЬНІСТЬ ФІНАНСОВИХ РИНКІВ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Запропоновано підхід до оцінювання економічних наслідків соціальних небезпек, що дозволило проаналізувати вплив терористичних актів та збройних конфліктів на волатильність фондових індексів. Виявлено кореляцію між рівнем безпекової загрози та відтоком капіталу з ринків, що розвиваються.

Ключові слова: фінансова стабільність, тероризм, військові конфлікти, фондовий ринок, економічні ризики.

Abstract

An approach to assessing the economic consequences of social hazards is proposed, which allowed for the analysis of the impact of terrorist acts and armed conflicts on the volatility of stock indices. A correlation has been identified between the level of security threats and capital outflow from emerging markets.

Keywords: financial stability, terrorism, military conflicts, stock market, economic risks.

Аналіз сучасного стану глобальної фінансової системи свідчить, що соціальні небезпеки у вигляді тероризму та військових конфліктів є ключовими детермінантами ринкової турбулентності. Економічні наслідки таких явищ проявляються через різке зниження капіталізації фондових ринків та стрімкий відтік прямих іноземних інвестицій, що є критичним для країн із перехідною економікою [1, 2]. Глобальна фінансова стабільність останніх десятиліть демонструє пряму залежність від премії за геополітичний ризик, яка закладається інвесторами в ціну активів [5, 6].

Особливе місце в системі фінансових ризиків посідає енергетичний сектор. Військові конфлікти в регіонах видобутку та транспортування ресурсів провокують «цінові шоки», які через механізм інфляційних очікувань дестабілізують фондові індекси промислово розвинених країн [3]. Встановлено, що волатильність ринку енергоносіїв має високу кореляцію з індексами геополітичної напруги, що підтверджує чутливість фінансових інструментів до загроз фізичній інфраструктурі. Залежність волатильності фондового ринку від рівня соціальної небезпеки зображена на рис. 1.

Рис. 1. Залежність волатильності ринку від інтенсивності геополітичних подій.

З рис. 1 випливає, що реакція фінансового ринку є найбільш гострою в момент настання події, після чого настає фаза адаптації або тривалого рецесійного тренду. Галузева специфіка впливу соціальних небезпек вказує на те, що сектори туризму та авіаперевезень реагують на терористичні загрози миттєво, демонструючи падіння котирувань на 15–25% протягом перших торгових сесій [4].

Натомість масштабні військові конфлікти формують тривалу депресію на ринку державних облігацій через зростання бюджетних дефіцитів та витрат на сектор безпеки [7].

Для оцінки інтегрального впливу запропоновано використовувати модель динамічної стійкості фінансового ринку *Smarkt*, де рівень дестабілізації визначається за рівнянням:

$$S_{market} = i = 1 - \omega_i \cdot R_i \quad (1)$$

де R_i – кількісні показники впливу конкретних видів небезпек (тероризм, воєнні дії, енергетичні шоки); ω_i – вагові коефіцієнти чутливості ринку. Математичний аналіз показує, що тривале перебування економіки у стані безпекової невизначеності знижує інвестиційну активність та темпи капіталізації ринку цінних паперів [2, 7]. Ключовим фактором відновлення ринку після шоків є ефективність заходів з локалізації паніки, яка здатна підсилювати реальні економічні збитки в декілька разів. Таким чином, стабільність фінансових ринків в умовах соціальних небезпек залежить від гнучкості механізмів адаптації до непередбачуваних зовнішніх викликів.

У ході проведеного дослідження було комплексно проаналізовано економічний вимір соціальних небезпек та встановлено, що тероризм і військові конфлікти виступають потужними дестабілізаторами глобальної фінансової системи. Виявлено, що реакція фондових ринків на безпекові шоки має миттєвий характер і супроводжується різким зростанням волатильності, падінням індексу інвестиційної привабливості та масштабним відтоком капіталу в «тихі гавані». Особливо гостро негативний вплив відчувають енергетичний сектор, авіаперевезення та туристична інфраструктура, де збитки капіталізації можуть сягати 25% у короткостроковій перспективі.

Доведено, що тривалі військові конфлікти спричиняють глибоку структурну депресію через зростання бюджетних дефіцитів та кредитних ризиків держави. Математичне моделювання підтвердило лінійну залежність між інтенсивністю соціальної загрози та рівнем дестабілізації фінансових інструментів. Таким чином, розробка проактивних механізмів адаптації та впровадження стрес-тестування банківських систем є стратегічно важливими для збереження національної фінансової стійкості в умовах наростаючої геополітичної турбулентності.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Бунчук М.М. Економічні причини і наслідки міжнародного тероризму. *Аспекти публічного управління*. 2016. № 1–2 (27–28). С. 59–67. URL: [file:///C:/Users/%D0%A1%D0%B0%D1%88%D1%83%D0%BD%D1%8C%D0%BA%D0%B0/Downloads/621-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-902-1-10-20190805%20\(5\).pdf](file:///C:/Users/%D0%A1%D0%B0%D1%88%D1%83%D0%BD%D1%8C%D0%BA%D0%B0/Downloads/621-%D0%A2%D0%B5%D0%BA%D1%81%D1%82%20%D1%81%D1%82%D0%B0%D1%82%D1%82%D1%96-902-1-10-20190805%20(5).pdf)
2. Abadie A., Gardeazabal J. Terrorism and the world economy. *Working paper Harvard Kennedy school of government*, 2005. URL: <https://www.hks.harvard.edu/publications/terrorism-eroding-agglomeration-economies-central-business-districts-lessons-office-0>
3. Економічний вплив військових конфліктів на енергетичні ринки та глобальну енергетичну безпеку. *Economics and Management of National Economy*. 2024. Vol. 11(2). URL: <https://economics-msu.com.ua/uk/journals/tom-11-2-2024/ekonomichny-vpliv-viyskovikh-konfliktiv-na-energetichni-rinki-ta-globalnu-energetichnu-bezpeku>
4. Ito H., Lee D. Assessing the impact of the September 11 terrorist attacks on U.S. airline demand. *Journal of Economics and Business*. 2005. № 57. pp. 75-95. URL: <https://pmc.ncbi.nlm.nih.gov/articles/PMC7112671/>
5. Lenain P., Bonturi M., Koen V. The economic consequences of terrorism. *Organization for Economic Cooperation and Development*, 2002. URL: https://www.researchgate.net/publication/5205018_The_Economic_Consequences_of_Terrorism
6. OECD. The impact of the terrorist attacks of 11 September 2001 on international trading and transport activities. *Organization for Economic Cooperation and Development*, 2002. URL: https://mpra.ub.uni-muenchen.de/12277/1/MPRA_paper_12277.pdf
7. World Bank. Intifada, closures and Palestinian economic crisis: an assessment. *World Bank Report* No. 24931, 2002. URL: <https://documents1.worldbank.org/curated/en/616581468765333893/pdf/263141270months0Intifada10Closures.pdf>

Схабовська Олександра Леонідівна - студентка групи МВКД-23б, факультет менеджменту та інформаційної безпеки, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: skhabovskasasha@gmail.com.

Науковий керівник: Віштак Інна Вікторівна – канд. техн. наук, доцент кафедри безпеки життєдіяльності та педагогіки безпеки, Вінницький національний технічний університет, м. Вінниця, e-mail: vishtakiv@vntu.edu.ua.

Skhabovska Alexandra L. – Student of group MVKD-23b, Faculty of Management and Information Security, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: skhabovskasasha@gmail.com.

Supervisor: Vishtak Inna. V. – Candidate of Engineering Sciences, Associate Professor, Associate Professor of Department Safety of Life and Pedagogical Safety, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, email: vishtakiv@vntu.edu.ua.